

Jana Juráňová

Anti-koleda

„Utálok ezt a csöpögős karácsonyt”, csattant Mariša hangja a telefonba.

„Igen, igazad van”, motyogtam, és sorolni kezdtem magamban a karácsony minden lehetséges árnyoldalát. Csakhogy én szerettem a régi karácsonyokat.

„Szinte látom, ahogy ott gubbasztasz, mint valami elárvult kotlós – folytatta Mariša erélyesen. – Meghívlak az Anti-koleda című estre.”

„Hogy micsodára?” Nem voltam egészen biztos benne, jól értettem-e.

„Anti-koledára. Emlékszel, pár évvel ezelőtt azzal fenyegetőztem, ha egyszer megszabadulok az én iszákos öregemtől, füttyülök a karácsonyra, és a szentestét étteremben töltöm? Most végre megteszem.”

„Van olyan étterem, ami ma este nyitva tart?”

„Még szép! Elvégre most már kapitalizmus van nálunk, nem? Akkor jössz?”

Hallgattam egy darabig a telefonba. Mit mondjak neki? Tágas lakásom sötétségbe burkolózott aznap este, épp csak a konyhában égett a villany.

„Nem mehetek.”

„Vendégeid vannak? A gyerekeid?”, kérdezte komolyra vált hangon.

„Nem, de...”

„Vacsoravendégségbe mész valakihez?”

„Még csak azt sem.”

„Elmész karácsonyi káposztalevest osztani a hajléktalanoknak?”, nevetett teli torokból Mariša.

„Nem, habár nem rossz ötlet, de mégsem...”

„Na jó, úgy látszik nincs szerencsém nálad – harsogta a telefonba. – Majd elmondom, milyen volt, hátha jövőre csatlakozol hozzám...”

Kattant a telefon. Csak nem sértődött meg? Nem fog újra felhívni. No és most mi legyen? Töltök magamnak egy kis konyakot. Az alkohol elűzi a félelmet, ezért veszélyes, mindenki ezt mondja, és ez így is van. Hétköznapokon az ember észre sem veszi, hogy beesteledik, máris hét óra van, azután tíz óra, éjfél, és az este elröpült. De a szenteste, az borzasztó.

Bekapcsolom a rádiót, és a lakást elárasztják a karácsonyi koledák. Pontosan ez az, ami miatt már hetek óta egyetlen nagyobb üzletbe sem tettem be a lábam. Koledák, mindenütt koledák. Kikapcsolom a rádiót, csönd telepszik a lakásra. Hiszen én szeretem a csöndet, miért is kellene ettől megrémülnöm éppen ma?

Senki sem fog felhívni már. A gyerekek délután telefonáltak. Előbb a lányom, aztán a fiam, megkérdezték, kinél töltöm a szentestét? Senkinél. Ugyan, kérlek, anyu, ne maradj egyedül, az annyira nyomasztó, az unokák már előre örülnek neked... Örülnek, a kutya fülét. Teljesen mindegy nekik, hogy elmegyek-e hozzájuk, és mikor megyek. Biztosra veszem, hogy nem versenyezhetek a szüleiktől kapott karácsonyi ajándékokkal: legújabb mobil-modell, mp3-lejátszó, konzoljáték, a világ legnagyobb Barbie-ja, és ki tudja, mi minden még.

És én? Ajándékozzak bármit is, kegyesen fogadják, megköszönik, a kislánytól talán még egy röpke kis puszit is kapok. Szegénykém, kövér, mint egy disznócska, mert teletömi magát burgonyaszírommal meg csokival. Nyolcéves kora óta gyűlöli magát, amiért nem úgy néz ki, mint egy modell. Még csak tizenkét éves, és már most is előfordul néha, hogy kihányja az ételt. Ma este is biztosan összehányja magát.

Bekapcsolom a tévét, és rögtön ki is kapcsolom, mert egy Santa Clausról meg a feleségéről szóló filmet adnak, ezek teljesen megbolondultak. Már csak azt várom, mikor bukkan fel az utcán egy Santa Clausnak beöltözött dinoszaurusz. Még a szexshop kirakatában is, amely mellett az önkiszolgálóba menet elhaladok, már október vége óta ott virítanak a fehér szőrmefélével díszített, piros filcnadrágba bújtatott kis figurák, fejükön fehér bojtos, piros sapkával.

Az asztal megterítve. Anyuval kettesben ültünk itt az utóbbi években. Úgy, mint gyermekkoromban. Csak felcserélődtek a szerepek, és anyunak már nem maradt ideje megszokni ezt. Tavalyelőtt még segített a konyhában, ő pucolta a salátához való krumplit. Kiskoromban ez az én dolgom volt, mennyire örültem, hogy ezzel is gyorsabban telik a szenteste napjának délutánja. Még tavaly karácsonykor is itt ült velem. Aztán pár nap múlva rosszabbodott az állapota, és szilveszter előtt egy nappal meghalt. A gyerekeim azt hitték, hogy megkönynyebbültem, és én nem tudtam nekik megmagyarázni, mit érzek.

Ki tudja, miért idéződik fel bennem ez az emlék – a fiam egészen kicsi volt még, és annyira örült a Jézuska ajándékainak, hogy majd kibújta a bőréből. A karácsonyfát már felállítottuk, és azt mondtuk neki, a Jézuska azért hozta korábban, hogy szentestén ne legyen olyan rengeteg dolga. Képtelen volt kivárni az időt, ezért provokálni kezdett. Anyu pedig, némi nevelési célzattal, fogta a kis műanyag fenyőt és a szekrény mögé dugta. Erre a fiam üvöltözni kezdett, mint egy megveszekedett. Így aztán kénytelen voltam visszatenni a fácskát az eredeti helyére, és megmagyarázni neki... már nem is tudom, mit.

„Hát, tudod, én tényleg rettentően utálok ezt a csöpögős karácsonyt, de ezúttal megoldottam. És tudod, milyen bámulatosan? – harsogta Mariša a telefonba. – Tényleg nem akarsz csatlakozni? Itt vagyok egy étteremben, épp brokkolit eszem, igazán kitűnő.”

„Nem tehetem.”

„Miért?”

„Hát, csak a régi szokás, már megterítettem négy személyre – én...”

„Hogy mit csináltál? Meghibbantál?”

„Amíg anyu élt, mindig megterítettünk apunak is, aztán, hogy a férjem meghalt, neki is, és most... ez az első év, hogy anyunak is megterítettem.”

„Nem félsz, hogy bekattansz ettől?”

„Hiszen csak pár óra az egész”, mondom, a telefon körül téblábolva.

Ugyan, miért mondtam el neki?

„Ott ülsz az asztalnál, négy tányérral? Komolyan?”

Csend van egy darabig.

„No, itt meg megterítették egy egész temetőnek, és én vagyok egyedül. A vendéglő üres.” Mariša szárazon felnevet. Rövid szünet után, mintha mi sem történt volna, folytatja: „Brokkolit rendeltem. A pincér először azt mondta, hogy nincsen, de én láttam, hogy ott van az étlapon a köreték között, úgyhogy ki-

kényszerítettem belőle, hozzon nekem egy többadagnyi köretet hús nélkül, és kértem a számlát. Azt hiszem, legszívesebben megölné, de nem teheti.”

„Hát akkor, szórakozz jól.”

„No, én aztán jól szórakozom, igazán jól szórakozom. De jövőre csatlakozol, rendben? A jelszó: Anti-koleda.” Kattan a kagyló.

Az asztal négy személyre terítve, akár egy étteremben. Csak az egyik tányér van tele. Nem ízlik, de eszem egy keveset. Ki tudja, milyen az a brokkoli. Vacsora után elmosogatom az edényt és kinyitom a szobaajtót. A karácsonyfa alá odaraktam az altatókat, az új hópárnát meg a meleg zoknit, csupa szükséges holmi, ilyesmit senki nem vesz nekem, mert azt hiszik, hogy ezt nem illik. A lányomtól kapok egy újabb kendőt, amely egyik ruhámhoz sem illik, ilyenekkel van tele a szekrényem. A fiamtól meg kapok valami könyvet, amelyből semmit sem fogok érteni. Megkérdezi majd, tetszett-e, én meg ráfelelem, hogy igen, voltaképpen tetszett, aztán másra terelem a szót, mert nem fogom végigolvasni, tudom előre. Nem értem ezeket a mai könyveket.

Elrakom a tiszta tányérokat. A szalvétákat, meg az evőeszközöket is, talán jövő ilyenkorra. Hacsak nem – Anti-koleda?

Árgyelán Erzsébet Katalin fordítása

Jana Juráňová (1957–) szlovák író, műfordító. Műveit több nyelvre lefordították. Magyarul megjelent regényei: *A vén kandúr szenvedelmei* (2005), *Csak csaj* (2012).

Szlovák népköltészet

Lehuppant, úgy jajgatott

Lehuppant s úgy jajgatott,
hogy még falna egy nagyot.

Telt kemencét bekapott,
csak egy morzsányit hagyott.

Lehuppant s úgy jajgatott,
hogy még enne egy nagyot.

Megsüttetett két ökröt,
nem hagyott, csak négy tülköt.

Lehuppant s úgy jajgatott,
hogy még enne egy nagyot.

Megsüttetett két nagy kost,
s hagyott két rézkolompot.

Lehuppant s úgy jajgatott,
hogy most inna egy nagyot.

Egy főzetnyi sört kapott,
még egy csöppnyit sem hagyott.

Lehuppant s úgy jajgatott,
hogy még inna egy nagyot.

Kapott rá egy nevelést,
nem hagyott mást – csak edényt.

Lehuppant s úgy jajgatott,
hogy kakálna jó nagyot.

Mikor kezdett kakálni,
lapátra kellett háyni.

Lehuppant s úgy jajgatott,
hogy pisálni kéne most.

Hát mikor e nő pisált,
előntött minket az ár.

Ratkovské Bystré – Ratkósebes, dallam nélkül

Lépdelt a lányka

Lépdelt a lányka
úton a hegynek,
a lába között
citera pengett.

A citerának
ezüsthúrjai –
rajtuk csak férjnek
szabad játszani.

Meg is nőszülök,
ha lesz szerencsém,
aj, e cimbalmot
be megpengetném.

Lišov – Lissó (Hont)

Szép a ruhád

Szép a ruhád, a ruhád, kedvesem,
habár szebb vagy meztelen.
Nagyon jó, ha megcsókollak,
de még jobb, ha meg is toszlak.

Bartók Béla gyűjtései

Varga Imre fordításai

A szlovák népdalok lelőhelyei a *Slovenské Ludové piesne* antológiák, illetve – mivel ezekből az „illetlennek” ítélt stórfák és dalok kimaradtak – a pajzán szövegeket a 2011-ben Gerhardus Kiadó által gondozott *Szlovák népdalok* Bartók Béla Tót népdalok című gyűjteményének „piszkozata” alapján fordítottam le. (V.1.)

Az Isten *harsonája* – Božia trúba

Dsiða Jenő

Egyszerű vers a kegyelemről

Csodákat próbáltam:
arannyal, ezüsttel
hívtam a népeket,
jöjjenek énhozzám!
Hiába, hiába,
az arany nem kellett,
az ezüst nem kellett,
nem jöttek énhozzám.

Elmondtam naponta
tíz hegyibeszédet,
gyönyörű szavakat,
ígéző szavakat,
hiába, hiába:
egy fül sem fülelte,
egy szív sem szívelte
a hegyibeszédet.

Tűzet is akartam
rakni az erdőben:
nyulacska ne fázzék,
őzike ne fázzék, –
hiába, hiába!
Gyújtófám kilobbant
és a tűz nem akart
gyúlni az erdőben.

...S egyszer csak maguktól
gyűlnek az emberek,
együgyű szavamtól
sírásra fakadnak,
ránéznem alig kell
s a tűz is felszökken, –
az Ur áll mögöttem.

Jenő Dsiða

Prostý verš o milosti

Zázraky skúšal som
a zlato a striebro
ponúkal som ľuďom,
náhlite sa ku mne!
Nadarmo, nadarmo,
nestáli o zlato,
striebro – ani o to,
nik sa nemal ku mne.

Deň čo deň desaťkrát
kázal som na Hore,
tie slová krásne,
tie slová čarovné,
nadarmo, nadarmo.
Uši boli hluché
srdcia razom tupé
z Kázania na Hore.

Aj oheň chcel som už
naklást' v tom pohorí,
zajac nech nemrzne,
nech teplo je srne, –
nadarmo, nadarmo!
Drevo už žeravie,
lež oheň nie a nie
zaplanút v pohorí.

...Odrazu čo to je,
ľudia sa zberajú,
na moje slovo-dve
dajú sa do plaču,
ani nepozerám,
oheň plá k nebesám, –
a za mnou stojí Pán.

Kalász Márton

Fohász

Uram, köszönöm neked a távozás lehetőségét a közelség megrendítéséért, köszönöm neked a láttunkra apadt rózsát acirpegő rügy kimémlő vigaszáért, köszönöm az áthaladt városokat az át-nem-aludt, méz-födte vidék csöndjéért, havas házaimért, temetőimért, orosz erdeimért

köszönöm neked e vízőzön nyarat a parázs izzásának otthoni szűziességéért, köszönöm, nem álnokul, mindazt a szerelmet a sokak keserű magvának makacs föltöréséért, köszönöm, úgy köszönöm, Uram, a meg nem köszönt ébredés ízéért, köszönöm a hal garatát álmomban, a tengeren fölül vetettség

kijózanító robbanásáért, a hamisságért, a szálló hamuban futva kántáló jajveszékért, a félelemért, köszönöm visszaérve a pernyés gallyat asztalaidon az újraeszmélésért, akár a hamu-, a gyötrelmezőznek majd vége, köszönöm, ablakunk nyílik, köszönöm a galamb jeléül odabent szerelmem kezét

Márton Kalász

Vďaka

Pane, ďakujem ti, že môžem odísť, že ma ohromila tvoja blízkosť, ďakujem ti za navidomoči chradnúcu ružu a za útechu bádavého púčku, ďakujem ti za preputované mestá za prebdené ticho medonosného kraja, zasnežené prahy, cintoríny a uzurpované polesia

ďakujem ti za rozvodnenú jar, panenskú pahrebu domova, nepokryte ďakujem za všetku tú lásku za úporné prieniky do horkého jadra, ďakujem, tak ďakujem, Pane, za nesplatenú príchuť precitnutia, ďakujem za prisnený rybí hrtan, za výbušnú

triezvosť namorevzatia, za faloš, úpenlivé žalostenie ako uniká v kúdole popola, za strach, ďakujem ti, že vnímam znovu od návratu k zotleným halúzkam na tvojich stoloch, zával popola, súženie pomínie, ďakujem okno sa otvára, vďaka za ruku mojej lásky, to holubičie znamenie

Szűgyi Zoltán

Mégis mert költő vagyok

Mostohán bánsz hűséges gyermekeddel,
jó anyám; ó, megfáradt Magyarország.
Gyámom helyett, féltőn, te neveltél fel,
hogy lehetnék hát, holmi fattyú, torz-ág.

Rendnek vélt törvény parancsol lelkednek.
Nem számít: ki üzbég, szász, török, tatár,
ismerői, tudói-e nyelvednek,

mind csupán: idegenrendészeti szám.

Eggyé lesz benned itt: űző - üldözött.
Mégis, mert költő vagyok, igen: magyar,
én, ki hozzád -, ím: messziről költözött,

ember, – hiszem –, kit mélységes seb takar,
Istent arra kérem –, téged megáldjon,

de Uram, nekem engedd: ez hadd fájjon.

Zoltán Szűgyi

Jednako básnik som

Macošská si voči svojmu dietatu,
mاتيčka, strápená maďarská vlast.
V obavách si ma vychovala tu,
aby som mohol na škriatka dorásť.

Zákony nepravé ti však predpíšu,
že jedno je, či Uzbek, Turek, Tatár
a tiež Sas v tvojom jazyku doma sú,

to všetko je len cudzích znakov zopár.

Rovní si budú v tebe obeť i kat,
Jednako básnik som a bard Maďarov,
ktorý sa k tebe mohol pristať,

človek s ranou v samom srdci hlbokou.
Boha prosím – nech ti dá požehnanie,

mne však, Pane môj, dovol' nech trpím ja.

Tőzsér Árpád

Virágvásárnap

Virágvásárnap, nyit a barka,
a paták alatt mirtuszág –
Jön, jön az Egy, ki megbocsátja
az ember pluralizmusát.

A költőét, ki ilyen is, olyan is,
formátlan-formás kaktusz,
víz van benne meg tövis van rajta,
hiszi, hogy Rilke, bár – Kappus.

Hajlik erre meg hajlik amarra,
szólítja, ami nincs: önmagát,
s honnan is tudná, hogy ilyenkor Isten
hajtogatja, mint szél a fát.

Honnan is tudná, hogy ő is tarka,
mikor más szürkének látja,
marad hát a csak azért is „iá”,
Kappus úr vihogása.

Virágvásárnap, nyit – a kaktusz,
a paták alatt mirtuszág,
s eljön tán, aki megbocsátja
a költő pluralizmusát.

Árpád Tőzsér

Kvetná nedela

Kvetná nedela, jahňady kvitnú,
pod kopýtkami vetva myrty –
prichádza ten, kto človeku
odpustí onakvejšie city.

Básnikovi, ktorý všakovaký je,
foremný-bezťvárny kaktus,
vnútri vodnatý, trnístý navonok
myslí, že Rilke je, vskutku – Kappus.

Prikláňa sa k tomu a onomu,
oslovuje ničotu – sám seba,
a odkiaľ vedel by, že vtedy Boh
ho ako vietor strom ohýba.

Odkiaľ by vedel, že strakatý
je tiež, iným sivý zdá sa však
už preto len to „iá” ostáva
v chichote pána Kappusa.

Kvetná nedela, kaktus – kvitne
pod kopýtkami vetva myrty,
snáď príde ten, kto básnikovi
odpustí onakvejšie city.

Szlovákra fordította Oldřich Kníchal

A Magyarországon élő szlovák költő A XX. századi magyar költők istenes verseinek antológiája alcímet kapott gyűjteményébe 32 szerző 95 versét válogatta be s fordította le. Négy költő négy versének magyar és szlovák nyelvű közlésével ízelítőt adunk a könyvből, melynek kiadására készül Napkút Kiadónk.